

Universitätsbibliothek Paderborn

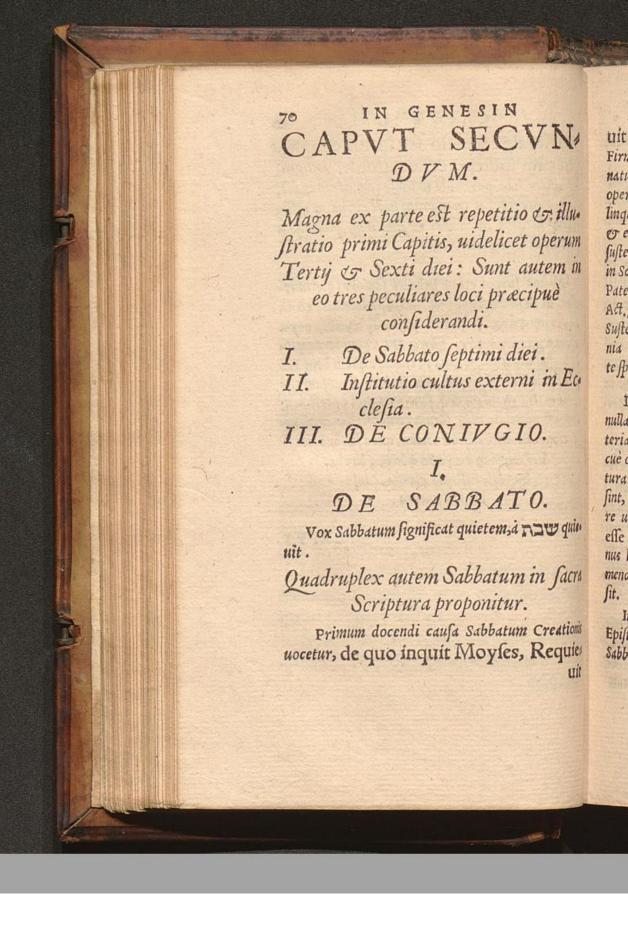
In Genesin Enarratio

Chyträus, David Vitebergæ

VD16 C 2625

Capvt Secvndvm. Magna ex parte est repetitio & illustratio primi Capitis, uidelicet operum Tertij & Sexti diei: Sunt autem in eo tres peculiares loci præcipuè considerandi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36126

uit deus die septimo ab omni opere suo. Firmisime aut statuendum est, Deum, post conditam naturam rerum, non desisse agere nec discessisse ab opere suo, ut Faber discedit ab extructa naui, or re-linquit că nautis, sed perpetuo adesse sux creatura, or eam liberrime sustentare or conservare. De hac sustentatione rerum, qua Actio Dei generalis usitate im Scholis dicitur, docent nos ha sententia, soh. s. Pater meus usq; modo operatur or ego operor. Act. 17. In ipso sumus, viuimus, or movemur. Ebr. 1. Sustentans omnia verbo potentia sua. Colossi, omnia in eo consistunt. Psalmo 144. Oculi omnium in te sperant or.

lle

im

m

uios

cra

ries

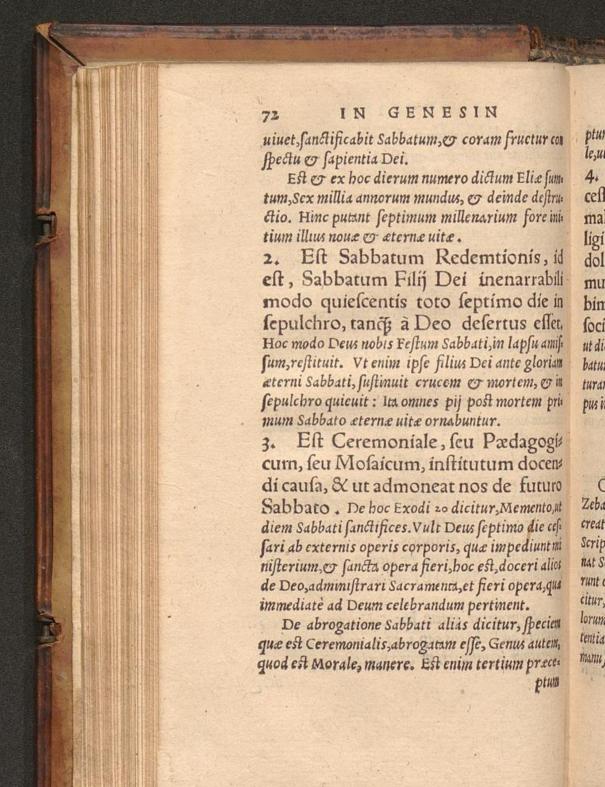
uit

Dicitur autem quieuisse Deus septimo die, quia nullam nouam speciem in natura condidit, cuius materia uel similitudo non præcesserit: O ut perspicue ostendatur, Hominem esse sinem omnium Creaturarum, propter quem omnes res aliæ conditas sint, O in quo Deus præcipue lætari O adquiescere uelit. Hinc staq; certo sumimus, Non plures esse aut suturos mundos, O hoc solum esse geaus hominum, ita ortum O lapsum, ad quod rediemendum unus Filius DEI in hunc mundum missus sit.

Interpretatur autem hoc Sabbatum Creationis Epistola ad Hebræos cap.3. & 4. ac dicit æternum Sabbatum significari, in quo Ecclesia perpetuo ul=

uet.

BIBLIOTHEK PADERBORN " CON

fuma

Aru: ini:

, id

bili

in

Tet,

mif

riam

9 111

pri

gi

en#

o,ut

t mi

lios

qua

iem

enn,

ce:

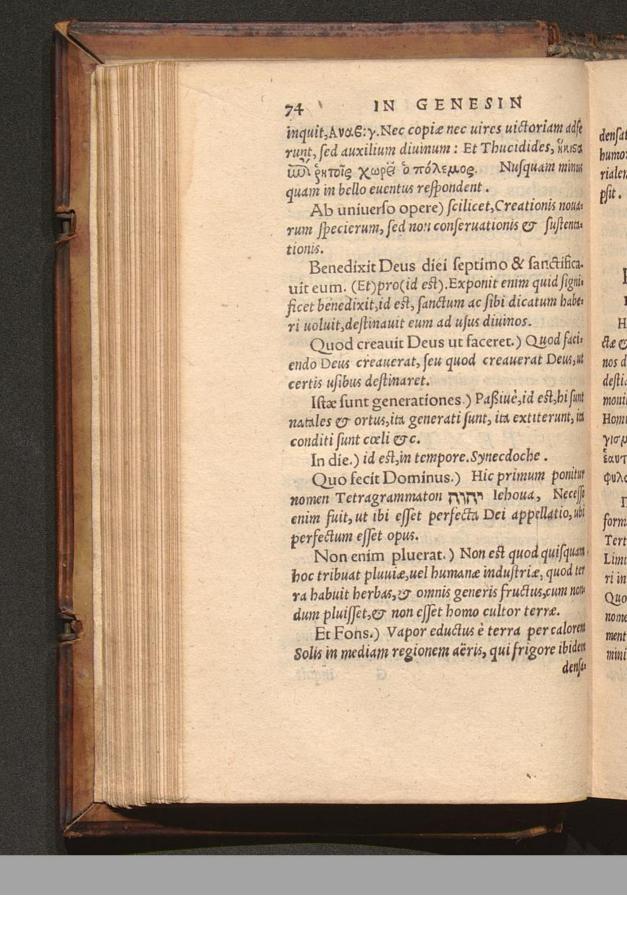
uns

ptum mixtum, partim Morale, partim Ceremonia= le,ut suo loco dicemus.

4. Sabbatum uitæ æternæ, in quo cessantibus omnibus officijs uitæ animalis, generatione, nutritione, sine caligine & peccato, sine ullo labore & dolore tantum opera Sabbati faciemus, coram intuebimur & celebrabimus Deum, & ipse nobis impertiet societatem suæ sucis & uitæ æternæ, ut dicitur Hebr.4. Reliquum est igitur populo Sabbatum. Esai, 66. Erit sabbatum ex Sabbato. Hanc suturam & æternam quietem piorum adumbrat tye pus in lege Sabbati.

TEXTVS.

Omnis ornatus eorum;) In Ebrao est and Zebaam, exercitus uel militia eorum, Tota enim creatura militat & inseruit Deo. Vsitate autem Scriptura exercitum seu militiam cœlorum nomianat Solem, Lunam & Stellas, Ierem. 19. Sacrificaue runt omni militiæ cæli. Hinc Dominus Zebaoth dicitur, id est, exercituum, cælestium siderum, Angealorum & Hominum author, qui insinitam suam potentiam in omnibus creaturis declarat, & in cuius manu sita sunt uictoriæ in bellis, ut etiam Xenophon inquit

adfe

15d

MIK

oud:

nta

ica-

gnia

abe:

acis

s, ut

funt

t, itt

utur

cesse

, ubi

U4M

d ter

note

OYEM

idem

en 4

densatus in nubem, & in pluuiam resolutus, terram humore secundo rigauit. Ita Moyses causam mate= rialem, finalem & efficientem Pluuiarum descri= pst.

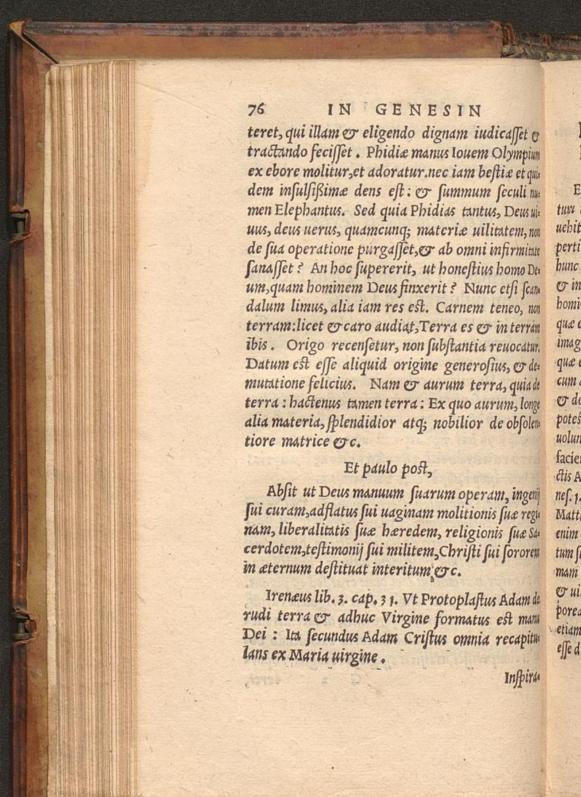
Repetitio operis sextæ diei.

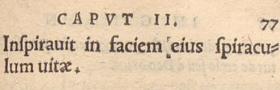
Formauit Dominus Deus Homi= nem puluerem de Terra.

Hic locus, Humanæ carnis ex gleba terrenæ effiæ dæ of formatæ descriptionem continens, Primum nos de nostra infirmitate of mortalitate, of de Moedestia of Humilitate colenda admonet. Quam admonitionem sapienter of copiose illustravit Basilius Homil 11. in εξαμμορομ. Σνμμαχος έσω τω λοεγισμῶ κ γκ ὰεὶ πῶδσα καὶ ὑπομνήσκοσα τῆς ἐαντος ταπενώσεως. Τῆτο ἐπὶ πάσκς ἄμαρτίας φυλακτήριομ κμῖμ ἐσω το ὑποίμνημα.

Deinde, Dignitatem Carnis humanæ, Dei manu formatæ, consideremus, Quam splendide illustrat Tertullianus in libro de Resurrectione, his uerbis. Limus illa iam tunc imaginem intuens Christi suturi in carne, non tantum Dei opus erat, sed & pignus. Quo nunc facit, ad insuscandam originem carnis, nomen terræ uentilare, ut sordentis, ut iacentis Elementi? Cum etsi alia materia excudendo hommi competisset, artisicis essigiem recogitari oporateret.

BIBLIOTHEK PADERBORN

to

pium t qui

i m

us 111:

2, 7201

ritate

De De

Scatte

12011

rram

atur.

r de:

ia de

longe olen

geni

regu

€ S4=

orem

m de

7747111

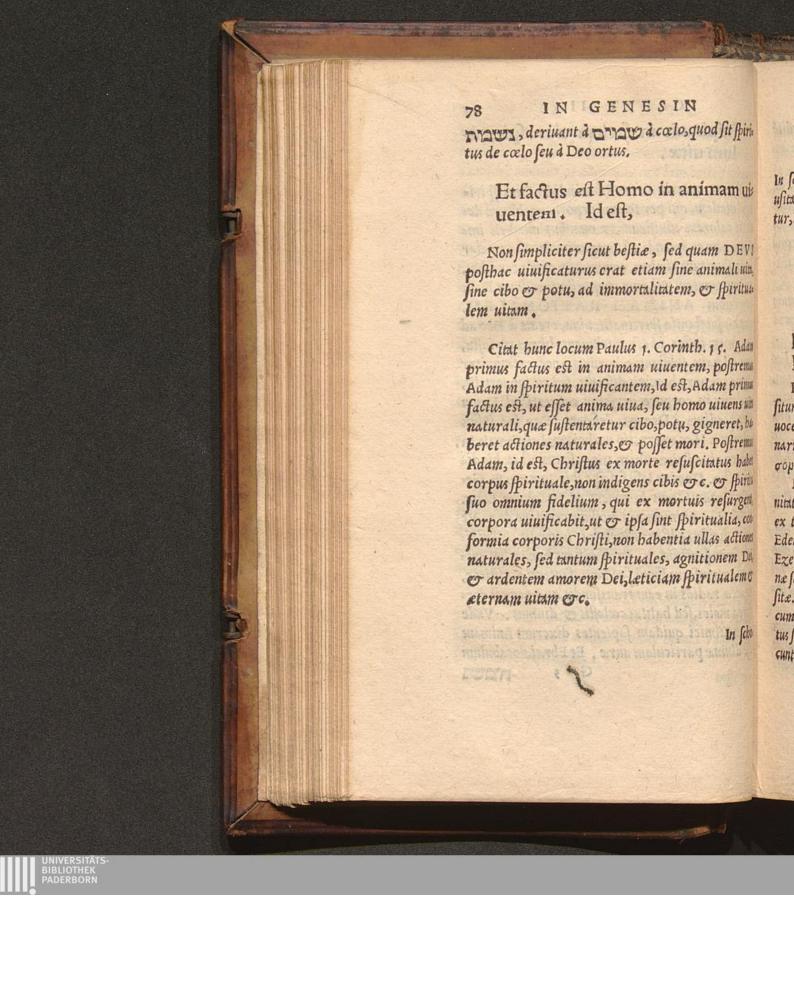
pitu

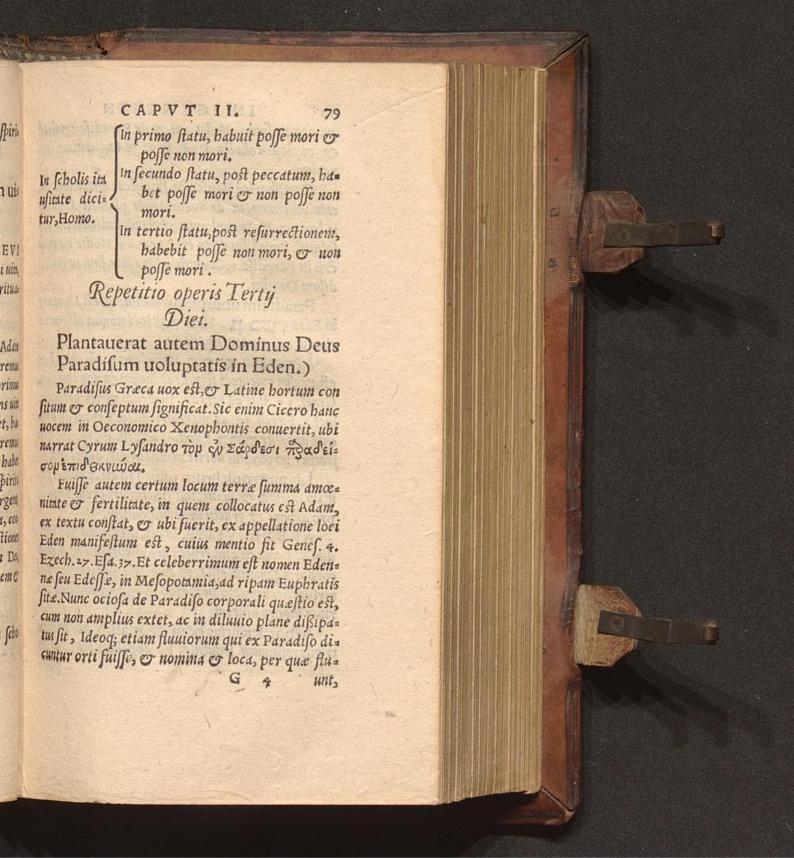
bira

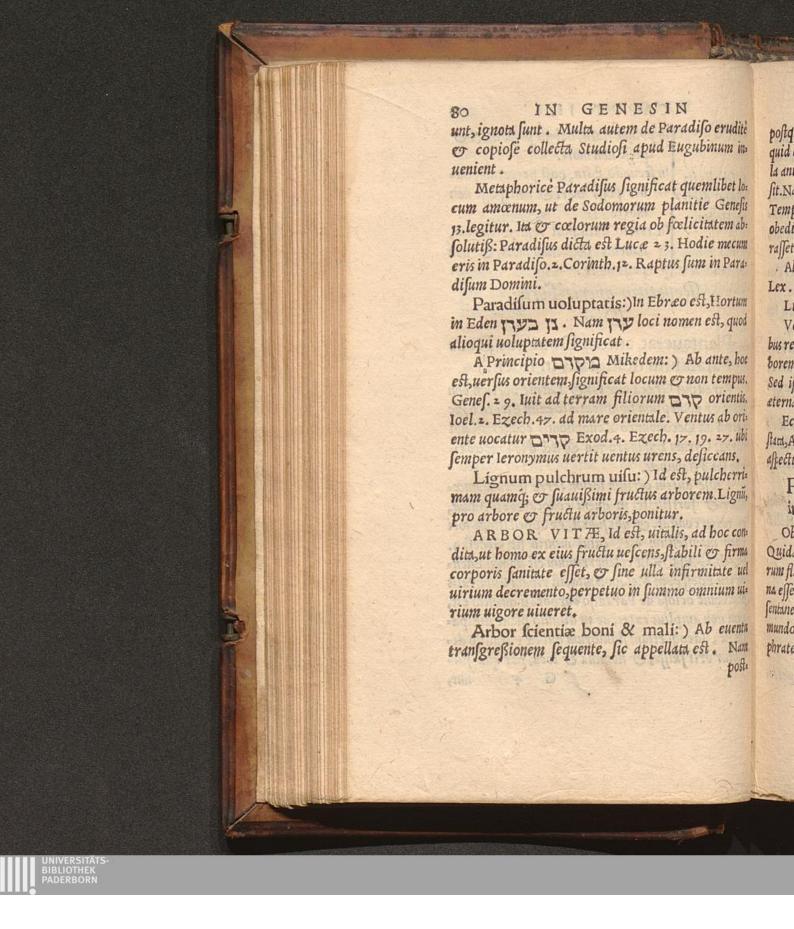
Etiam cateris animantibus indidit Deus spiris tun uitalem, qui per totam corports machinam de= uehit calorem uiuificum, o omnibus membris im= pertit uim exercendi actiones animales, Sed præter hunc spiritum uitalem, communem cum pecudibus, o intereuntem una cum corporibus, adflauit Deus hominibus ANIMAM RATIONALEM, qua est substantia spiritualis, uiua, creata à Deo ad imaginem ipsius, id est, intelligens, libera & iusta, qua est pars substantia hominis, nec extinguitur cum à corpore hominis discessit, sed est immortalis, o donec in corpore uersatur conuerti ad Deum potest, adiuta à Deo, & deficere à Deo sua ipsius uoluntate. Hæc enarratio uerborum, Inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ, sumta est ex his di= ctis Act. >. Domine Iesu suscipe spiritum meum. Genef. 1. Creauit Deus hominem ad Imaginem suam. Matth. 10. Animam non possunt occidere &c. Vt enim Christus adflans Apostolos, impertit eis Spiri= tum suum sanctum, Ita Deus adflans hominibus ani= mam extrinsecus, simul suæ lucis, sapientiæ, iusticiæ, o uitæ radios in eam transfundit, quæ non est cor= porea moles, sed halitus coelestis & diuinus. Vnde etiam Ethnici quidam sapientes dixerunt Animam esse diuma particulam aura . Et Ebrai uocabulum

נשמת

postquam in ea peccauit Adam, non solum uidit quid boni amiserit, sed etiam in quam ingentia malanime or corporis per inobedientiam coniectus sit. Nam si Adam non suisset lapsus, hæc arbor suisset Templumin quo coluisset Adam DEV M. or suam obedientian erga DEV M externo opere declarasset.

Allegorice, Lignum Scientiæ Boni & Mali est

Lignun Vitæ est Euangelium.

lite

lo:

esis

ab:

um

74:

um

Hod

hoc

ous.

itis.

ori

rie

mi,

:011:

ma

uel

1441

ntu

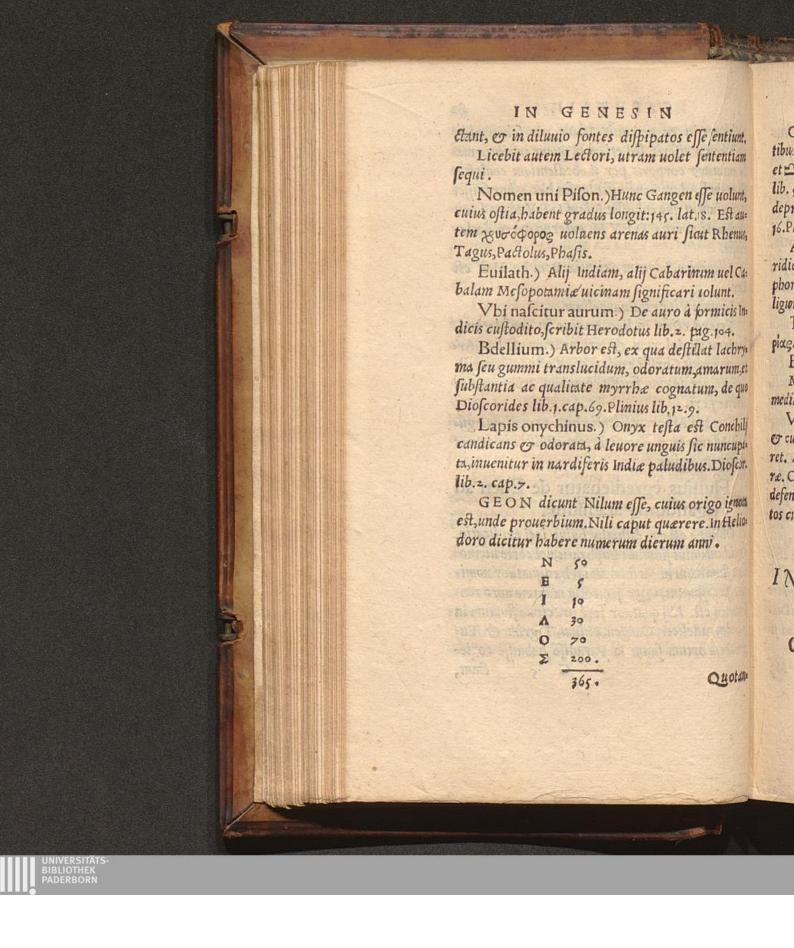
Veteres etiam in hac Imagine in consolationi= bus remedis dolorum & ærumnarum usi sunt. Ar a borem crucis Christi aridam et aspectu tristem esse. Sed ijs, qui de eius fructu comedant, arborem uitæ eternæ sieri.

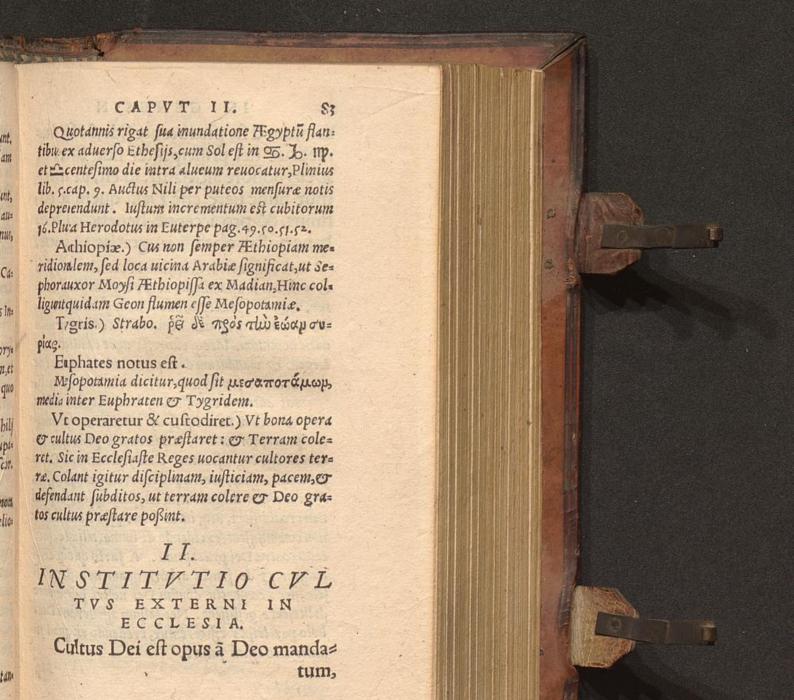
Econtra Arborem scientiæ boni & mali, quæ gu= sum, Adamo & posteris mortem attulit, uiridem et assetu iucundam suisse.

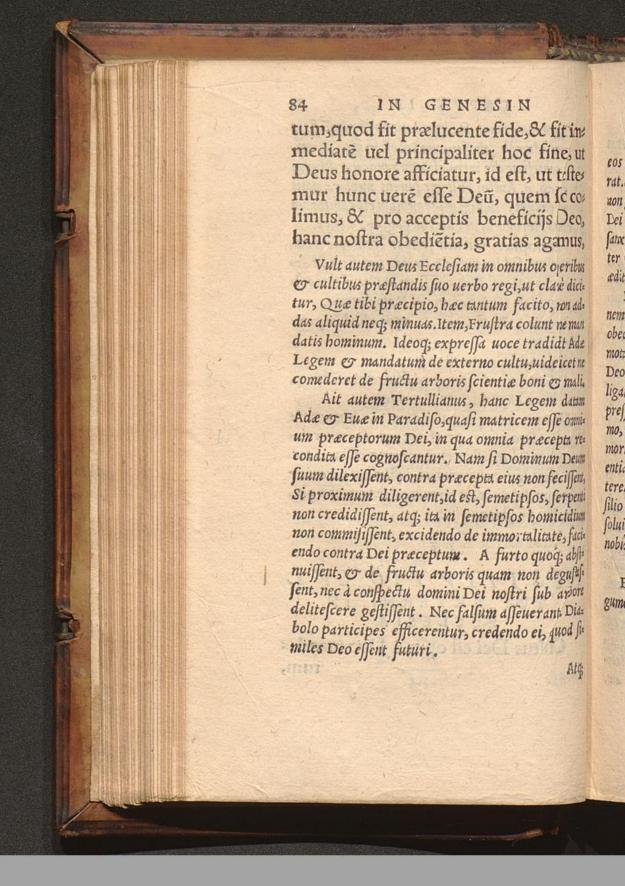
Fluuius egrediebatur de Eden ad irrigandum Paradisum.

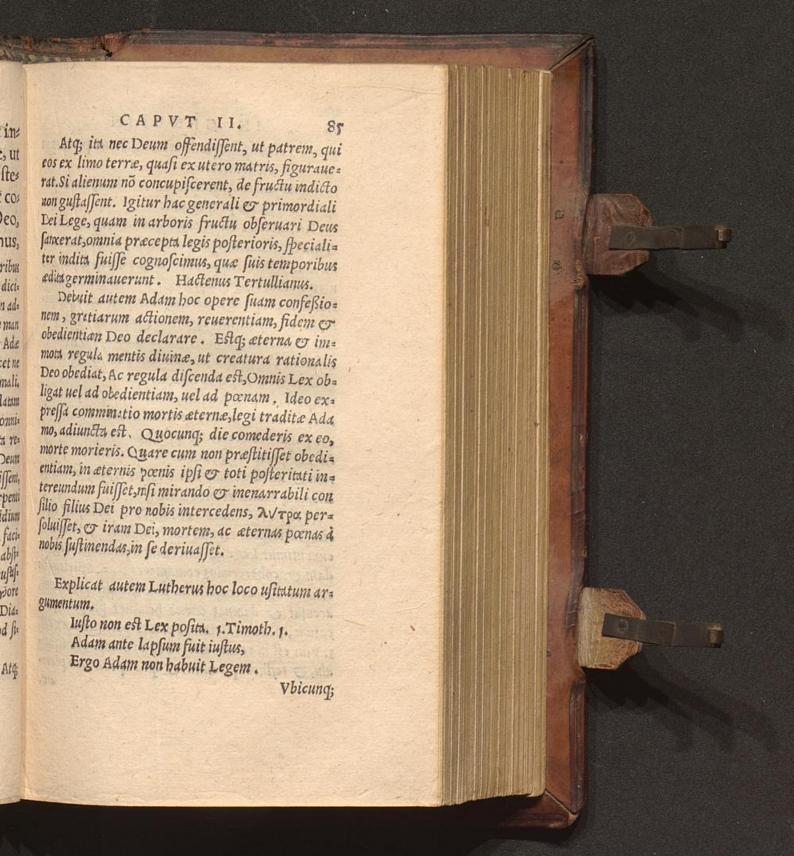
Obseura est & difficilis huius loci explicatio. Quidam unius fluminis Euphratis, uel certe uicino= rum fluminum in Mesopotamia, hæc quatuor nomi= na esse disputant, Quæ sententia maxime uero con= sentanea est. Alij quatuor sere præcipua flumina in mundo, uidelicet, Gangen, Nilum, Tigrim, & Eu= phratem ortum suum in Paradiso habuisse conie=

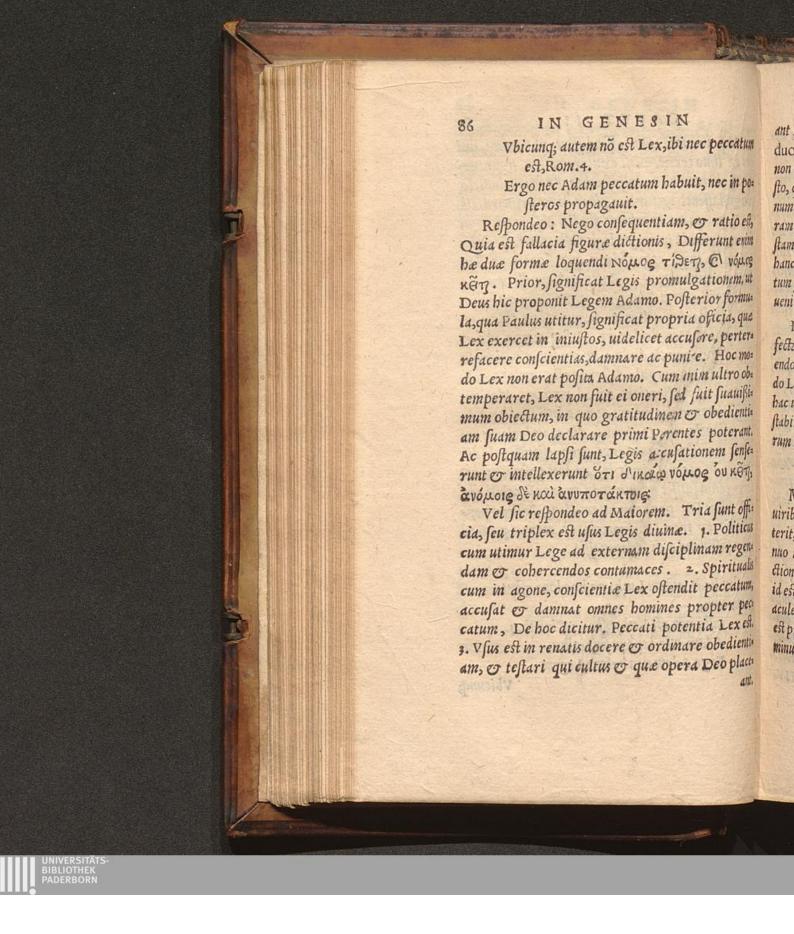
G 5 Etant,

atum

n pos

o est,

enun

óµre

m, ut

mu:

que

rters

1770:

0 001

uißi

cntla

rant.

ense:

ETJ,

offi:

ticus

gen

uali

tum,

pec

x est.

enti

lact:

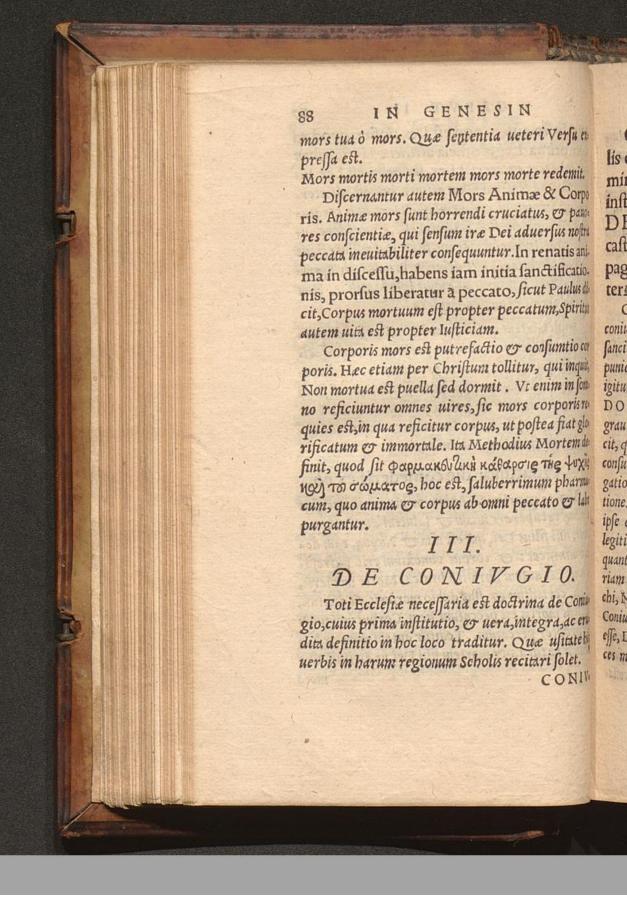
ant. Iusto autem non est Lex posita, quod ad duo prima Legis officia attinet. Id est, sustum non cohercet & accusat Lex, sed posita est Lex 1u= sto, quod ad tertium usum attinet, hoc est, ad æter=num & immotum ordinem, quo Deus uult creatu=ram rationalem sibi subditam esse, & reddere iussam gratitudmem. Ideoq; silius Dei missus est, ut hanc obedientiam Legi debitam in nobis per Spiritum sanstum instauret, ut inquit ipse Matth. s. Non ueni soluere Legem, sed implere.

Implet autem quatuor modis. 1. Prastando pera sectam obedientiam pro sua persona. 2. Satisfacio endo seu sustanendo pænam pro nobis. 3. Restituento Legem in nobis per Spiritum sanctum, quod sit in hacuta incoatione & postea consummatione. Lex stabilitur per sidem. 4. Docendo & illustrando uez rum intellectum Legis diuma & c.

Quacuncy die comederis ex eo.

Morte morieris.) Anima mortua erit, nec suis uiribus recuperare uitam & salutem æternam poterit, nisi filius Dei, qui est uita & λόγος, eam de=nuo uiuificet: & corpus obnoxium erit putresationi. Est autem Phrasis Ebraica, Morte morieris, idest, certissime & sine dubio morieris, ut dicitur, aculeus mortis est peccatum. Item, Corpus mortuum est propter peccatum. Tollitur autem mors ex hominum natura, per mortem filij Dei, ut dicitur, Ero

mors

su en

mit.

Corpo

pallo

notra

is ani-

catioclus di

biritm

io car

mquit,

n fom

riste

at glo

em de

tuxis,

arm

g latt

Coni

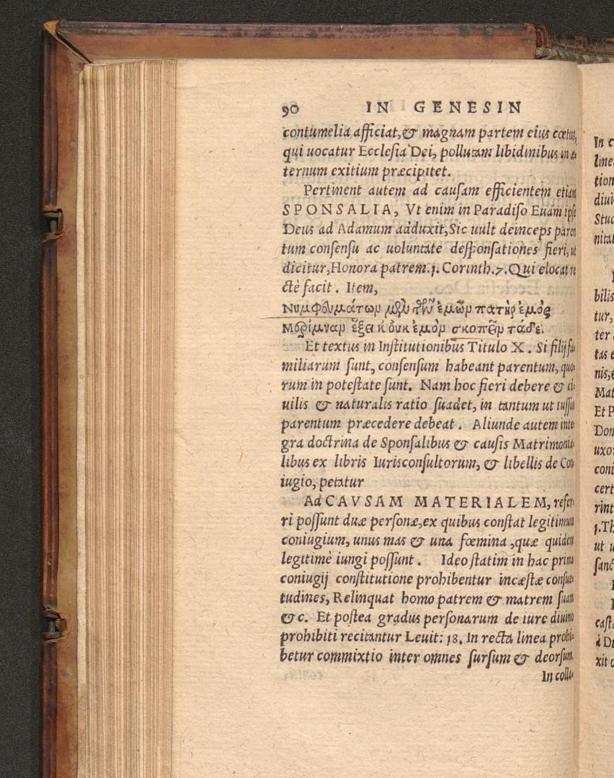
ic er

ateli

et. NIV CONIVGIVM est indissolubi lis coniunctio unius maris & unius foe minæ, quæ legitime coniungi possunt, instituta divinitus, ut agnoscamus DEVM esse mentem castam, & in castitate ei serviamus,& hoc modo pro pagato genere humano, colligatur æsterna Ecclesia Deo.

CAVSA EFFICIENS seu author sæderis coniugalis est, Tota diuinitas, amans castitatem, co Sanciens hunc ordinem generationis, o seuerisime puniens omnes uiolantes hunc ordinem. Diligenter igitur hac particula in textu cofideretur,DIXIT DOMINUS, Hocest, admiranda sapientia & grauisima deliberatione sanciuit & decretum fe= cit, quod uult firmum & immotum effe, ut homo in consuetudine coniugali uiuat, o hoc ordine propa= gationem speciei adiuuet, o uitet omnes commix= tiones cum hoc ordine pugnantes. Cum autem Deus iple dixerit or legem tulerit, ut homo in coniugio legitimo caste uiuat, cogitemus quanta audacia & quantus furor sit Papæ, qui Legem expresse contra= riam Legi diuinæ audet ferre, Sacerdotes, Mona= chi, Nonna non uiuant in coniugio. Dicit Dominus Coniugium rem bonam & castinatem ac mundiciem ese, Dicit Papa immundiciem & scelus ese. Has uo= ces manifestum est à Diabolo esse ortas, ut Deum contue

coetus,

sina

etian

miple

pare

eri, ut

ilij fa

, quo

er ci

14ffil

2 into

tonia

e Con

refer

immi

41 den

orum

onfue

fuatt

LUM

robi

rfins

c014

In collateralibus prohibetur primus & secundus in Imea inæquali. Postea diumis additæ sunt prohibitiones in proximis gradibus, ut maiore reuerentia diumæ prohibitiones observentur. Discant autem Studiosi usitatam doctrinam de gradibus consanguinitatis ex communibus libellis Ethicis.

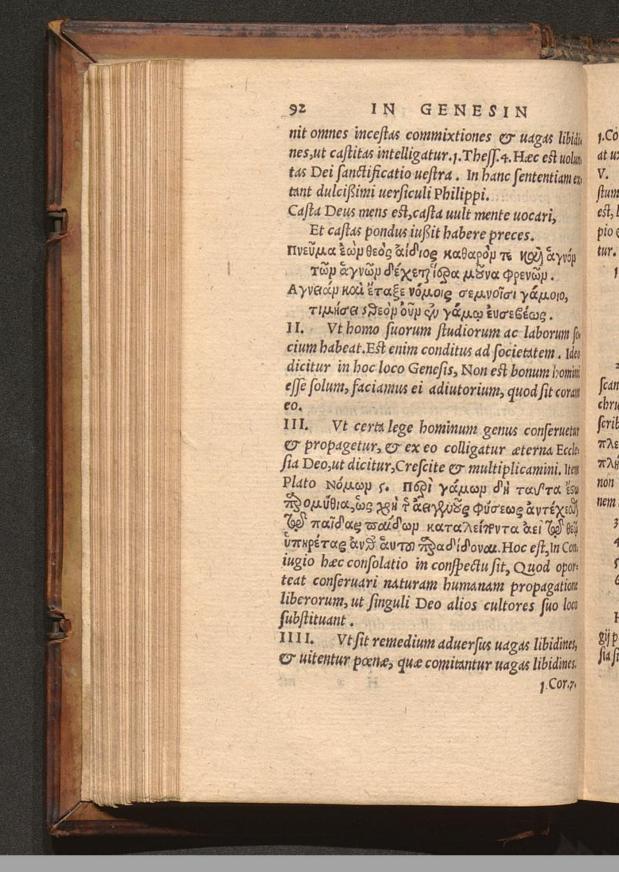
FORMA Coniugij est legitima & indissolus bilis coniunctio, duarum personarum, ut clare dici= tur, Erunt duo in carnem unam, id est, inseparabili: ter amore o fodere commixtionis coniuncti. Vnix tas enim significat uinculum perpetuæ coniunctio= nis, o prohibe: dinortia, que clare uetat Christus Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et Paulus 1. Corinth. z. Præcipio autem non ego, fed Dominus, ne uxor à marito separetur, nec maritus uxorem deserat. Huc & regula pertinet.Officium coniugale esse opus iustum & à Deo conditum, ac certo ordine institutum, ideoq; Deo placere. 1.Co= rinth. z. Vir debitam beneuolentiam uxori prastet. 1.Thess.4. Hac est uoluntas Dei sanctificatio uestra, ut unufquifq; suum corpus, uni coniugi, castum & sanctum seruet.

FINES Coniugij præcipue considerentur.

Primus est. Vt agnoscamus Deum esse mentem castam & attributione castitatis discernamus eum a Diabolis & alijs naturis immundis, Ideo enim sanaxit ordinem coniugij, et scuerissime prohibet ac pua

H a nit

enins

7.70

enim Filius Dei Ecclesiam tanquam sponsam arden ter amet, id non solum testatus est adsumtione eins dem naturæ, sed etiam morte sua, quam pro ea sufti. nuit. Deinde solam Ecclesiam amplectentem ipsim uerbum constanter amat, hæreticos uero & impios odit. Tertio Filius Dei sua bona, uidelicet sapien tiam, iusticiam, uitam & laticiam Ecclesia commu nicat, o ipsius erumnas in se deriuat. Quarto per ministerium Euangelis ex aqua & spiritu gignit Filios Dei. Quinto suam Sponsam aut defendit sim præsidijs humanis, ut Oseæ 1. Saluabo eos non in an cu & gladio, sed in Domino Deo, Aut hostes etiam in hac uita horrendis pænis opprimit. Sexto tola rat plurimas infirmitates o peccata piorumeas condonat & sepelit. Vicisim Ecclesia quoq: spon Sum amat, or omnia idola fugit, ne fidem in bapul mo datam violet, fit etiam conformis imaginis fil Dei in cruce toleranda, denig; sua qualiacung; bo na, uidelicet celebrationem & gratiarum action nem cum Deo communicat.

PVGNANTIA funt.

I. Vituperationes & prohibitiones Coniugijo fexus muliebris,ut Marcionis, Manichæi, Encratiu rum, Papistarum, Hipponactis, cuius duo uersicul citantur.

οῦ κικέρα γιωαικός ἐισίρ τοθίσαι ὅταρ γαμιτις κὰ κφέρη πηνηκήαρ.

CHI

Item

nibu

bitie

1. T

rati

inte

uide

ftitu

11.

con/ flag

Beni

pull

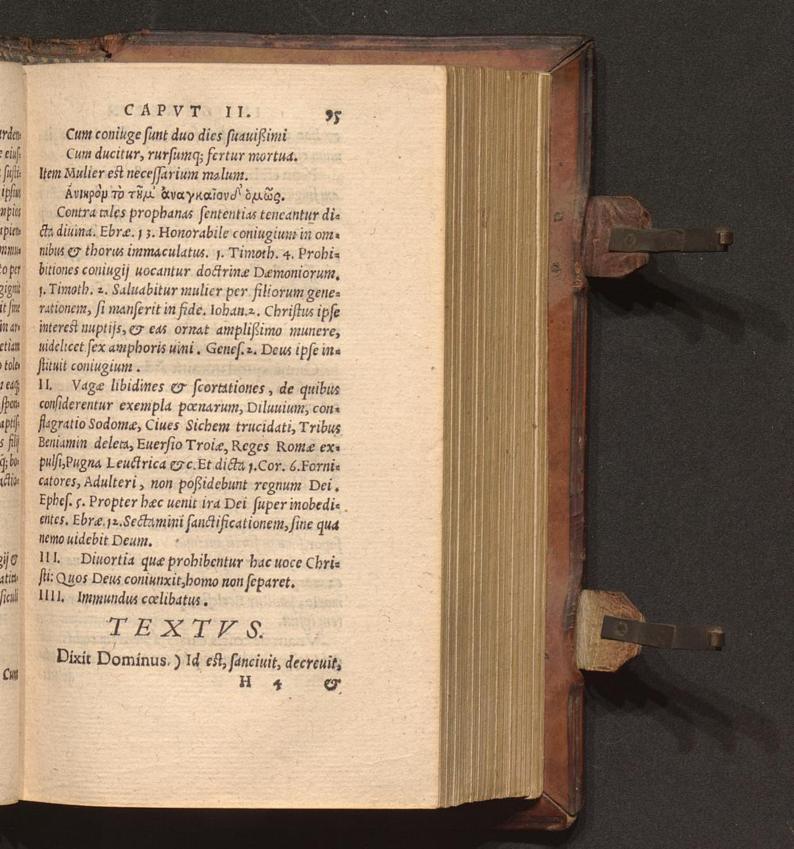
cato

Eph ente nem

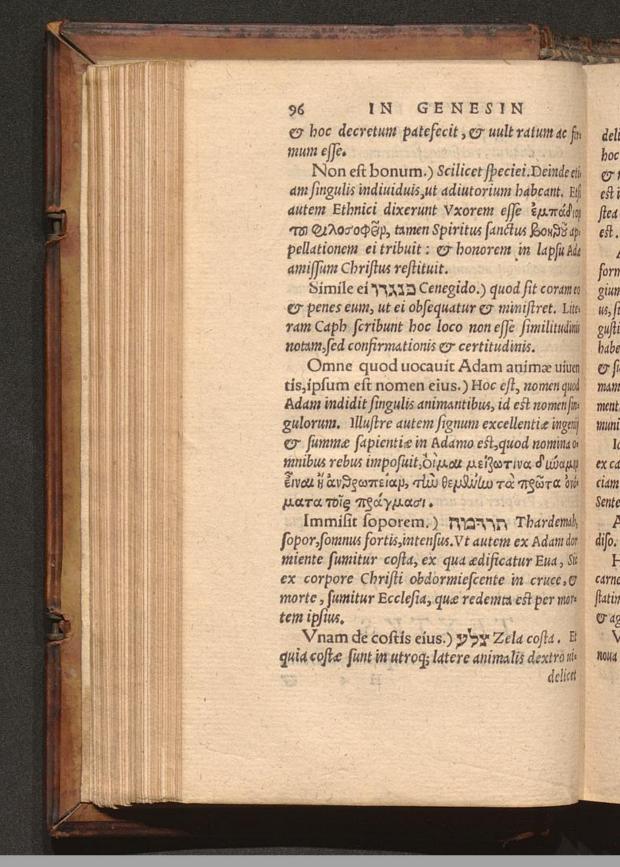
HI.

fti: (

111

BIBLIOTHEK PADERBORN

Ideo autem ex latere uiri sumta est mulier, non ex capite uel pedibus, ut significaretur eam esse so= ciam uiri,non dominam uel ancillam. Dift.18.lib.2. Sententiarum .

Adduxit eam ad Adam.) Sponsalia in Parae difo.

Hoc nunc os.) Id est, facta est ex osibus cocarnea mea. Consideretur autem sapientia Adam, statim ex primo aspectu intelligentis opus diuinum, o agnoscentis creaturam sibi cognatam.

Virago.) AUK uira, avo pie, ut Aquila uertit

nous noce.

municant.

genil

na 0:

atril 300

mah,

e dor , Sic

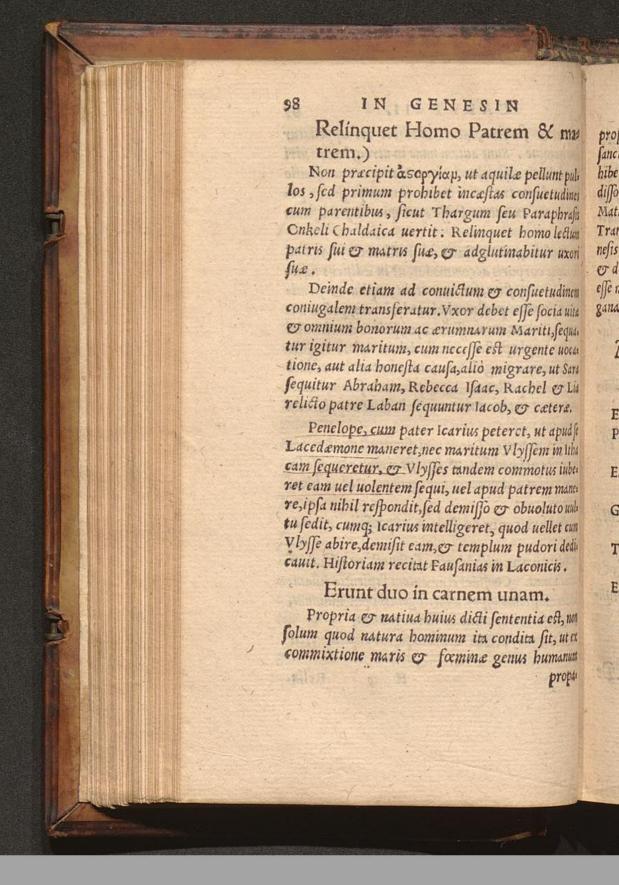
,0

71011=

Et 0 1111

licet

H Relim:

propagetur, sed etia leges coniunctionis coniugalis fancit, et modu generationis certa lege ordinat, pro= hibet uagas libidines, o pracipit perpetuam o in. dissolubilem coniunctionem, ut Christus ipse enarrat Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet. Transfert autem Paulus 1. Corinth. 6. hoc dictum Ge nesis ad coniugium spirituale filij Dei & Ecclesia, & docet eos qui uagentur libidinibus non amplius esse membra filij Dei, sed membra scortorum & ora gana Diaboli.

NOMINA PRO= pria secundi Capitis.

Eden Voluptas.

mas

t pul

dines

prafis

Elum

uxori

linem

t uita equa

100041 Sara

T Lis ræ.

oud fe

2. Itha

iubei

nanes ामा ट

cun

dedi

.

, 100

ut ex 1,71411 op41

Phison בישון a בישון creuit, ab incremento aquarum.

Euilat הרכח Hauila partus, parturiens à

Geon Many Gihon, uelany extraxit, uela This pectus.

Tygris.) Ton Hidekel acuta leuitas à neloci curfu. Sic nominatur Tygris Dan. 10. Euphrates.) אם Phrat fructificans.

CAPVT